

**28 липня 2020 року –
Всесвітній день боротьби з гепатитами**

28 липня світова спільнота відзначає **Всесвітній день боротьби з гепатитами**. Відповідне рішення було ухвалене Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) у зв'язку з поширеністю та зростанням захворюваності і тяжких наслідків гепатиту.

Метою **Всесвітнього дня боротьби з гепатитами** є підвищення обізнаності населення щодо гепатиту, а також захворювань, до яких він призводить. У цей день увага громадськості звертається на поліпшення профілактики, скринінгу та боротьби з вірусними гепатитами і пов'язаними з ними захворюваннями, на більше охоплення населення вакцинацією проти гепатиту В та її інтеграцію в національні програми імунізації.

За даними ВООЗ, понад 2 млрд осіб у світі інфіковані або перехворіли вірусними гепатитами різної етіології. Щорічно 2-3 мільйони осіб інфікуються та близько 120-170 мільйонів осіб хронічно інфіковані вірусом гепатиту С. Експерти ВООЗ стверджують, що проблема вірусних гепатитів протягом багатьох років все ще буде залишатися в усьому світі.

ВООЗ вперше в історії прийняла глобальну стратегію по гепатиту з метою ліквідувати до 2030 року вірусний гепатит як проблему суспільної охорони здоров'я і скоротити захворюваність на 90%, а смертність на 65%. Стратегія спирається на такі ключові підходи: розширення програм вакцинації проти гепатиту А і В; запобігання передачі гепатиту В від матері до дитини; підвищення безпеки ін'єкцій, крові і хірургічних втручань; зниження шкоди для уживачів ін'єкційних наркотиків; розширення доступу до лікування гепатиту В і С.

Заходи цього року проводяться під гаслом: «Вільне від гепатиту майбутнє» і в основному присвячені профілактиці гепатиту В у матерів і новонароджених.

Всесвітній день боротьби з гепатитами - відповідний привід активізувати весь спектр зусиль з реалізації першої глобальної стратегії сектора охорони здоров'я щодо вірусного гепатиту, прийнятої ВООЗ на період 2016-2021 р.р. в досягненні кінцевої мети - елімінації гепатиту.

За оцінками українських епідеміологів рівень захворюваності на вірусні гепатити в Україні щорічно стабільно становить 7-9% від кількості загального населення країни.

В цілому ж, зважаючи на специфіку захворювання, справжня кількість хворих на вірусні гепатити в Україні може бути набагато більша.

Станом на 1 січня 2020 року, в Україні зареєстровано 7 179 нових випадків вірусного гепатиту С (ВГС). 87 269 людей перебувають під медичним наглядом. У 2019 році проліковано 7 302 людини.

Станом на цей же період зафіксовано 1 848 нових випадків вірусного гепатиту В (ВГВ). 23 631 людина перебуває під медичним наглядом. Минулого року проліковано 1 829 людей.

Всього ж, за оцінками, 1 342 418 українців інфіковані ВГС та 559 341 — ВГВ.

Серед загальної кількості зареєстрованих вірусних гепатитів питома вага гострого гепатиту А становить 20,0%, гострого гепатиту В – 10,9%, гострого гепатиту С – 4,7%, хронічного гепатиту В – 14,2%, хронічного гепатиту С – 48,2%, інших вірусних гепатитів – 2,0%.

Вірусні гепатити – найбільш поширені інфекційні захворювання печінки.

Актуальність вірусних гепатитів пов'язана із тяжкими наслідками хвороби – формування хронічних форм захворювання, цирозу та раку печінки. П'ять основних вірусних гепатитів – А, В, С, D та Е є зовсім різними захворюваннями, вражають різні групи населення, призводять до

різних ускладнень, але, за думкою ВООЗ, у кожній країні світу повинні бути запроваджені єдині дії з подолання пандемії вірусних гепатитів при одночасному прийнятті цілеспрямованих стратегій по відношенню до кожного окремого захворювання. Світова наука опублікувала результати клінічних досліджень новітніх, більш ефективних та безпечних схем лікування з використанням нових препаратів. Спираючись на ці дані, в Україні ініційовано процедуру позачергового перегляду національних стандартів лікування, які будуть відповідати сучасним світовим стандартам. Громадяни мають пам'ятати, що покращення санітарії та імунізація проти гепатитів А і В є найбільш ефективним способом боротьби із хворобами, гепатит С можна попередити через дотримання «безпечного» способу життя. Ефективність щеплення проти гепатитів А і В є більшою за 95%. Якщо ж його не зробити, у разі переходу у хронічну стадію гепатит В буде потребувати пожиттєвого лікування. Тому потрібно самостійно подумати про попередження хоча б тих захворювань, від яких є захист. Є ризик інфікуватися під час переливання крові та ендоскопічних досліджень. Тому пацієнт не має соромитися запитати про методи знезараження інструментарію та чий відповідать дії медичних працівників цим методом. Не потрібно забувати про неконтрольовані з точки зору санітарії заклади з татування та пірсингу, манікюру та педикюру, яких в країні дуже велика кількість, а заходи із знезараження та захисту інструментів проводять далеко не всі. Отже, ніщо не заважає одержувати такі послуги з використанням власного інструменту. Важливим чинником у розповсюдженні хронічного вірусного гепатиту С є людина, яка не знає про свій статус щодо цього захворювання — вона інфікована чи ні? Тому вкрай важливим є тестування широких верств населення на вірусні гепатити В і С. Доки людина не знає про свій статус, вона перебуває у групі ризику.

Вірусний гепатит А (ВГА) має чіткий цикл розвитку.

Джерелом вірусного гепатиту А є хвора людина в початковому періоді захворювання. Гепатити А та Е – це кишкові інфекції. Віруси передаються через забруднену воду, продукти харчування та брудні руки. На гепатит А частіше хворіють діти 7 – 10 років. Його спалахи відбуваються в основному у школах, інтернатах.

Переджовтяничний період (триває від 1 до 7 днів) нагадує грип чи застуду. У хворого підвищується температура тіла (до 38-39 °С), «дере» у горлі. Згодом погіршується апетит, з'являється нудота, іноді блювання. Однак самою першою ознакою гепатиту є потемніння сечі, яка набуває кольору пива. Випорожнення різко світлішають, стають майже білими. Потім настає жовтяниця.

Гострі прояви ВГА відзначаються лише у 10% інфікованих. У більшості випадків вірусний гепатит А має *безжовтяничну форму*. Медики вважають, що 85-90% мешканців Східної Європи віком до 40 років вже перехворіли гепатитом А, навіть про це не підозрюючи! Це пояснюється тим, що ВГА – *самолімітована інфекція*, яка проходить практично безслідно і більше ніколи не виникає, при цьому в людини формується *пожиттєвий імунітет*.

Профілактика ВГА подібна до профілактики кишкових інфекцій.

У навколишньому середовищі вірус гепатиту досить стійкий, однак він гине при кип'ятінні.

Особливо небезпечними через масштаби свого поширення та наслідки, до яких вони призводять, є **вірусний гепатит В (ВГВ)** і **вірусний гепатит С (ВГС)**, що передаються парентеральним шляхом – через кров та інші біологічні рідини організму інфікованої людини. Фахівці стверджують: загальна кількість інфікованих ВГВ і ВГС у світі в 10-15 разів перевищує кількість ВІЛ-інфікованих, оскільки заразитися вірусом ВГС у 10 разів, а вірусом ВГВ – у 100 разів легше, ніж вірусом імунодефіциту.

Інкубаційний період при цих захворюваннях досить тривалий, він становить від одного до кількох місяців.

Джерелом інфекції парентеральних гепатитів є хворі на гострі та хронічні форми хвороби. Значне поширення захворювання пов'язане з великою кількістю вірусоносіїв. Збудники цих гепатитів передаються через кров, слину, сперму і навіть через піт та сльози людини. Заразитися можна при статевому акті, використанні нестерильних медичних інструментів, переливанні крові, гемодіалізі, при тісному контакті з хворим або носієм вірусу. Інфекцію можна занести під час проведення манікюру, татуювання або пірсингу.

Зараження може відбутися *перинатальним шляхом* – від матері до дитини – під час вагітності або пологів.

Вірусний гепатит В має тяжкий перебіг і може призвести до серйозних ускладнень і навіть смерті. Він є найбільш тяжким і загрозливим типом вірусного гепатиту, оскільки створює високий ризик розвитку цирозу та раку печінки. За оцінками ВООЗ, понад 2 млрд (майже третина) населення нашої планети інфіковане вірусом гепатиту В, який посідає 10-те місце серед провідних причин смертності, а понад 350 млн людей мають хронічні форми інфекції.

Гепатит В може мати як гострий, так і хронічний перебіг. Існує такий критерій: якщо захворювання триває до 3 місяців, це гостра форма; від 3 до 6 місяців – затяжна; понад 6 місяців – хронічна. В 1% випадків хвороба може мати дуже тяжкий гострий перебіг (печінкова кома), який закінчується летально.

Імовірність розвитку хронічної форми захворювання залежить від віку людини, в якому відбулося зараження. Найчастіше це спостерігається у пацієнтів, інфікованих в дитинстві (90% немовлят до 1 року і 30-50% дітей до 4 років життя). Майже 25% дорослих, інфікованих у дитячому віці, помирають від раку або цирозу печінки, пов'язаних з гепатитом В. При цьому 90% пацієнтів, інфікованих у зрілому віці, повністю видужують протягом 6 місяців. На щастя, сьогодні гепатит В є керованою інфекцією, якій можна запобігти за допомогою *трикратної вакцинації*. Усі немовлята мають отримувати профілактичні щеплення проти гепатиту В. Вакцинація дає майже 95% гарантії (у дорослих 65-75%) профілактики цього захворювання. Імунітет буде захищати людину принаймні 20 років.

Вірусний гепатит С часто не має помітних симптомів. За це лікарі називають його «лагідним» або «мовчазним убивцею». Як правило, ця інфекція виявляється випадково, при обстеженні у вагітних жінок, перед операцією, направленням на лікування до стаціонару тощо. Це пояснюється тим, що гепатит С має гострий перебіг лише у 15% хворих, при цьому рідко бувають

жовтяниця, нудота, блювання. У 60-75% пацієнтів захворювання переходить у хронічну форму, і через 15-20 років призводить до цирозу, а іноді й раку печінки.

Вірусний гепатит С може супроводжуватися ураженням нирок, легенів, суглобів, системи крові та ін. Щороку від хвороб, пов'язаних з цією інфекцією, на нашій планеті помирає понад 350 тис. осіб. Складно визначити кількість хворих на гепатит С в усьому світі, але спеціалісти вважають, що ця цифра становить понад 170 млн. осіб.

Від гепатиту С (на відміну від гепатитів А і В) вакцину ще не створено. Зробити це дуже складно, оскільки збудник інфекції має високу мінливість. Для лікування цього захворювання застосовується досить ефективна терапія, але вона дорого коштує. Завдяки державній програмі лікування гепатиту С, Україна через міжнародні організації закупає інноваційний курс препаратів. Ліки рекомендовані Всесвітньою організацією охорони здоров'я. Ефективність курсу лікування доведена та сягає понад 95%.

АЛГОРИТМ ДІЙ ДЛЯ ПАЦІЄНТІВ С ГЕПАТИТОМ С

1. Зверніться до лікаря, з яким ви підписали декларацію.
2. Сімейний лікар може запропонувати вам обстеження з використанням швидких тестів. Якщо результат тесту позитивний - необхідно буде пройти додаткове обстеження, про яке вам скаже лікар. Пам'ятайте, що позитивний швидкий тест не є підтвердженням діагнозу, а може свідчити, що ви перехворіли і самостійно позбулись вірусу.
3. Якщо ви визнаєте, що у вас вірусний гепатит С, можете одразу звернутись до лікаря інфекціоніста обласної клінічної інфекційної лікарні або до лікаря інфекціоніста центральної районної лікарні (залежно від того, чи є у лікарні за місцем проживання інфекційне відділення).
4. Пацієнт проходить обстеження (приблизно 7-10 днів) та здає усі необхідні аналізи. Важливо: враховуючи, що препарат є пангенотипним, немає потреби додатково визначати генотип вірусу.
5. Якщо діагноз підтвердився, нагадайте лікарю-інфекціоністу про державну програму лікування гепатиту.
6. Напишіть заяву на ім'я директора обласного департаменту охорони здоров'я з проханням отримати лікування за державною програмою.
7. Наступний крок — отримати позитивне рішення щодо забезпечення лікування від профільної комісії. При обласному департаменті охорони здоров'я діє Комісія щодо включення пацієнтів до державних програм лікування.
8. Пройти курс лікування у своїй лікарні.

Якщо у вашому медзакладі кажуть, що ліків немає, зверніться до головного лікаря медзакладу для з'ясування причини. Якщо головний лікар не може надати необхідну інформацію, зверніться у Департамент охорони здоров'я області.

ЩОБ НЕ ЗАРАЗИТИСЯ ВІРУСОМ ГЕПАТИТУ:

- Не користуйтеся чужими предметами особистої гігієни – зубними щітками, бритвами, пилочками для нігтів тощо.
- Уникайте випадкових статевих контактів, обов'язково використовуйте презервативи.
- При проведенні татуювання, пірсингу або манікюру (педикюру) у косметичних салонах звертайте увагу, чи виконує майстер обов'язкову обробку рук антисептиком, чи працює він в одноразових рукавичках. Для всіх маніпуляцій має використовуватись одноразовий або стерильний багаторазовий інструментарій.

Сьогодні є можливість надійно захистити себе від інфікування вірусними гепатитами А і В, отримавши курс профілактичних щеплень. Для цього використовуються безпечні і ефективні вакцини.

Дітей вакцинують проти вірусного гепатиту В в першу добу життя відповідно до календаря профілактичних щеплень.

У дорослому віці робити щеплення рекомендується, в першу чергу, людям, які входять в групу ризику (медичні працівники; пацієнти, що знаходяться на гемодіалізі; любителі пірсингу і татуажу; особи, члени родини яких є носіями вірусного гепатиту В; працівники комерційного сексу; споживачі ін'єкційних наркотиків та ін.).

Вакцинація для дорослих проводиться в комунальних медичних закладах (за умови наявності вакцин) або в приватних клініках.